

תליא בדין צפון הנאמר גבי שחיטה, ונמצא א"כ, דגם קבלה אינה כשרה אלא במקום דהוי על ירך המזבח כשחיטה. וכן איתא להדיא בפירוש הר"ש בתו"כ גבי קרא דעל ירך המזבח צפונה, דהך ברייתא קאי בין לגבי שחיטה ובין לגבי קבלה שצריכין צפון, ולכאורה דבר זה צ"ב דהרי אצל קבלה לא נאמר דין של על ירך אלא צפון בלבד, ודוקא בשחיטה נאמר דין על ירך חוץ מהדין צפון וכנ"ל, וצ"ב.

ואשר נראה לומר בזה, דבהך דינא דעל ירך גופא, נאמר בו שני דינים נפרדים. הראשון, דצריך להיות על ירך בפועל והיינו לאפוקי אויר, דכיון דכתי' על ירך, בעינן אצלה בקרקע ולא מהני לזה אויר צפון כצפון, ודין שנית הנאמר בעל ירך הוי לגבי הדין צפון, דכיון דמצאנו כמה מקומות ששייך להחשיבם כצפון, יש לדון צפון חשיבא צפון לדין צפונה הנאמר בשחיטה, וזהו דמגלה לנו דינא דעל ירך, דבעינן צפון שהוא על ירך, וצפון דאיכרי על ירך הוא ה'צפונה' הנאמר בקרא לקדשי קדשים, והיינו דהמקום שמשם מתחזי המזבח, אותו מקום הוא הנקרא צפון לשחיטת קדשי קדשים, ואם לא מתחזי משם המזבח, לאו הוא צפון דקרא. ובוזה חלוק שחיטה מקבלה, דבשחיטה מלבד מה שנאמר בדינא דעל ירך בנוגע להרוח צפוני וקביעת צפון לשחיטה, נאמר בה עוד דין דבעינן שיהא דוקא בקרקע אצלה, והיינו דבעינן על ירך בפועל, וממילא אף דאויר צפון כצפון דמי, והיה שייך לומר אויר ירך כדרך דמי, היינו דמצד המקום לא חסר בהקדשת צפון, ומ"מ בשחיטה נאמר בה עוד דין דבעינן על ירך בפועל וממילא לא מהני מה שאויר ירך כדרך דמי דסו"ס לא הוי על ירך בפועל ולכן אם תלה ושחט פסול. אבל בקבלה לא נאמר בה על ירך דניבעי אצלה בקרקע, וכיון דאויר צפון כצפון דמי נתקיים ג"כ הדין של על ירך הנאמר לגבי הרוח צפוני, דבעינן צפון שהוא על ירך, ומ"מ בעיקר הדין צפון שנלמד משחיטה לקבלה, בזה ודאי בעינן שיהא קבלה על ירך, והיינו בצד צפוני שהוא קרוי על ירך, וממילא המחלוקת בדף כ' שייכא בין לענין שחיטה ובין לענין קבלה.

ואף שברמב"ם בהל' ביה"ב כתב דוקא לגבי שחיטה דהוא הנקרא צפון הוא המקום ששוחטין בו קדשי קדשים, והרי למש"נ דין זה שייך גם בקבלה, מ"מ י"ל דמכיון שדין זה גילה לנו התורה גבי שחיטה, על כן הרמב"ם העמיד את הדין גבי שחיטה, אבל אה"נ דין זה שייך גם גבי קבלה וכמבואר להדיא בר"ש בתו"כ וברמב"ם מעשה"ק שהבאנו לעיל.

ב. בגדר קביעות מקום צפון לשחיטה

והנה, יל"ע בעיקר הך דינא דמקום שחיטת קדשי קדשים הוא בצפון, האם הדין צפון הוא רק קביעות מקום בעלמא, אבל בעיקר תורת מקום אין חלוק בין צפון לשאר העזרה, רק גזה"כ היא דצפון המזבח הוא מקום שחיטת קדשי קדשים ועל כן הכשר שחיטת קדשי קדשים תליא בצפון, או דנימא דחלוק צפון בעיקר תורת מקום שלו משאר העזרה ואינו רק קביעות מקום בעלמא, אלא חלוק קדושתיה משאר העזרה.

והנה, איתא בגמ' זבחים דף נ"ח א' דר' יוסי דאמר שקדשי קדשים ששחטן בראש המזבח הוי כאילו נשחטו בצפון, מקרא דריש לה, דכתי' וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וס"ל לר' יוסי דכולו לעולה וכולו לשלמים, וברש"י שם בד"ה כולו לעולה וכולו לשלמים פירש וז"ל כולו ראוי לשחיטת עולה דקדושת צפון עליו מגזה"כ וכו' עכ"ל. ולכאורה מבואר מדברי רש"י

דהדין שחיטה בצפון אינו קביעות מקום בעלמא, דאי נימא דהדין צפון אינו אלא קביעות מקום בעלמא, מה שייך למילף דעל ראש המזבח הוי כשר משום דקדושת צפון עליו, הרי תיפוק"ל בלא"ה, דאם המזבח הוי בצפון, שפיר שייך לשחוט גם על המזבח ואם המזבח אינו בצפון אי אפשר לשחוט עליו, ועוד דמהו לישנא דמתני' כאילו נשחטה בצפון, הרי הוא צפון ממש, אלא בע"כ מבואר מזה, דהא דקדשי קדשים שחיטתן בצפון אינו סתם קביעות מקום בעלמא אלא קביעות מקומו הוא מחמת הקדושה שיש על צפון וממילא ילפינן בלפחותא דהך קדושת צפון שמחמתו הוכשר צפון לשחיטת קדשי קדשים שייכא נמי במזבח, ועל כן שייך לשחוט גם בראש המזבח, וזהו לישנא דמתני' 'כאילו' נשחטו בצפון, דר"ל שהשוחט על המזבח יש בו קדושה כצפון אע"ג שאין למזבח דין צפון ממש. [נאין להקשות ע"ז מלשון רש"י לעיל שם בדף נ"ה ב' בד"ה וחד להכשיר צפון שכתב ז"ל דמאי קדושתיה דצפון מדרום אלא דקביעות מקום בעלמא הוא ע"כ דמשמע שבעיקר התורה מקום ליכא חילוק בין צפון לשאר העזרה ודלא כמש"נ ברש"י, דכבר הגיה שם הצ"ק דצ"ל דהאי דקבע להאי צפון וכו' משום קדושתיה דצפון מדרום ולאו דקביעות מקום בעלמא הוא, והיינו כמש"נ]. וכן מפורש להדיא בדברי רש"י במנחות דף צ"ט ב' בד"ה המכניסין עומדין בצפון, 'דקדושת צפון חמירא', הרי להדיא כמש"נ בדעת רש"י.

ונראה דכן מבואר נמי מדברי רש"י בישע' עה"פ שם (י"ד, י"ג) 'ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי קל ארים כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון' וברש"י שם פי' ז"ל בהר מועד הר שהכל מתועדים שם הוא הר ציון, בירכתי צפון, בעזרה מקום שנבחר בו ירך הצפוני כענין שנא' על ירך המזבח צפונה עכ"ל, ומבואר מדבריו דהדין שחיטה בצפון לא הוי רק קביעות מקום בעלמא שיהא בצפון העזרה, אלא צפון הוא חלוק בעיקר תורת מקום שלו משאר העזרה, דנבחר בו ירך הצפוני ובהו חלוק הוא משאר העזרה שלא היה בו בחירה. [נאין לפרש דכונת רש"י אינו על צד צפוני של העזרה אלא על העזרה גופה שהיה בצפון הר הבית (וכמבואר ברמב"ם ביה"ב), א', דא"כ היה צריך להיות בירכתי מערב דאף שהעזרה נוטה לצפון אמנם יותר קרובה היא למערב, וב', דמסיום דבריו שהביא קרא דעל ירך המזבח צפונה מבואר להדיא דקאי על צפון העזרה ופ']. וכן מבואר נמי בתהלים (מ"ח, ג') עה"פ 'יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון' וברש"י שם פי' ז"ל ומה היא משושה, ירכתי צפון, ירך המזבח צפונה ששם שוחטין חטאות ואשמות וכו' עכ"ל, הרי דאיירי רש"י על צפון העזרה, וא"כ מבואר גם מהתם דצפון אינו קביעות מקום בעלמא אלא נבחרה, ומחמת קדושתה שוחטין שם קדשי קדשים וכמש"נ.

והנה, בגמ' שם דף נ"ה א' פליגי ת"ק ור"א מהיכן ידעינן דשלמים כשר לשחוט בצפון, לת"ק ילפינן מק"ו ולר"א איצטריך קרא לרבוויי. ולכאורה צ"ב כל עיקר פלוגתתם, דאי נימא דהדין צפון שהוכשר לשחיטת קדשי קדשים אינו אלא קביעות מקום בעלמא וליכא חילוק בעיקר תורת מקום שלו משאר העזרה, א"כ מהו כל הנידון שם בסוגיא לגבי הכשר שחיטת שלמים בצפון, הא מקום שחיטת שלמים הוא בעזרה ולאו דוקא בצפון, ואטו משום הא דקדשי קדשים בעי צפון נימא דא"א לשחוט שם שלמים, הא גם צפון הוי חלק מהעזרה ולמה קס"ד שא"א לשחוט שם שלמים.

אבל אי נימא כמש"נ, דצפון אינו רק קביעות מקום בעלמא אלא דנבחר המקום, וחלוק קדושתו משאר העזרה, והא דקדשי קדשים בעי שחיטה בצפון הו"ל ^{אחריהם} דבעי צפון העזרה עם קדושתה, דהיינו קדושת צפון, א"כ מאחר וחלוק צפון מדרום בעיקר תורת מקום שלו, שפיר איכא לדון מנא ידעינן דגם שחיטת קדשים קלים כשרים בהך מקום, דהרי חלוק הוא בקדושתו משאר העזרה, ובזה פליגי שם בסוגיא אי ילפינן הכשירו דשחיטת שלמים בצפון מק"ו או מקרא.

ואולי יש לומר, דמקור דברי רש"י דצפון אינו קביעות מקום בעלמא הוא מדברי המכילתא סוף יתרו עה"פ וזבחת עליו וז"ל, ואין לי אלא צפון המזבח שיהא כשר לשחיטה שאר כל צפון העזרה מנין ת"ל ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את העולה שאין ת"ל במקום הקדש אלא להכשיר בו כל הקדשים. ובברכת הנצי"ב שם מגיה, 'להכשיר בו כל הרוח', וכן הוא בתו"כ פרשת מצורע (פרשתא ג' פיס' ט') יכול על טבעתו ת"ל במקום הקודש להכשיר בו את כל הרוח עיי"ש, הרי דהילפותא להא דשחיטת קדשי קדשים כשרים בכל רוח צפוני נלמד מקרא ד'במקום הקודש', וע"כ מבואר מזה כמש"כ דהא דקדשי קדשים שחיטתן בצפון דוקא, לא הוי סתם קביעות מקום בעלמא אלא דבעי 'מקום הקדש', ז"א קדושה של צפון, ומזה הוכיח רש"י מש"כ דהדין שחיטת צפון הוא משום קדושת צפון.

ונבמה שהגיה הנצי"ב במכילתא 'כל הרוח' צ"ב קצת, והיה נראה יותר שיש לגרוס להכשיר בו כל הקדש, ושו"מ שכן הגיה המלבי"ם, ולפי"ז לא רק שנלמד הדין שחיטה בצפון מקרא דמקום הקודש אלא כך הוא ג"כ עצם הילפותא, להכשיר בו כל הקדש, דצפון הוי קודש].

אלא שיש להעיר בכל זה, דלמש"נ דצפון העזרה אינו רק קביעות מקום בעלמא לשחיטת קדק"ד אלא שנבחרה ואית בה קדושה יתירתא, א"כ אמאי לא חשיב לה במתני' דכלים גבי עשור קדושות, דמבואר מכל הנ"ל דקדושת צפון חמירא מקדושת שאר העזרה, ויל"ע.

בדין סמיכת יורש בקרבן אביו

קיימא לן, שיוורש סומך על קרבן אביו. ואמר מרן זיע"א, דאפילו היכא דהאב כבר הפריש וסמך, צריך היוורש לחזור ולסמוך קודם ההקרבה, דכיון שמת האב, נעשה היוורש בעלים על הקרבן. והביא רא' לזה, מהא דמצריך הגמ' בזבחים (דף מ' א') ריבוי לפר יום הכיפורים דבעי סמיכה, דלכאורה צ"ע מה בעינן ילפותא לזה, דמאחר והיה צריך הכהן גדול להתודות על הפר, והרי אין וידוי בלא סמיכה [כדא' לקמן מהתו"כ], א"כ ידעינן ממילא דצריך לסמוך עליו, ולמה בעינן ריבוי מקרא. וביאר, דיש נפק"מ בכה"ג דנמצא פסול בכהן לאחר שסמך, וכבר התודה על הקרבן, ומינו כהן שני במקומו, דהדין וידוי אינו תלוי בבעלים, אלא בכהן גדול, וכיון דכבר התודה הכה"ג הראשון, תו לא בעינן וידוי נוסף, אבל הדין סמיכה הוי דין בבעלים וא"כ עכשיו הוי השני הבעלים על הקרבן וצריך לסמוך עליו מדין בעלים, ולזה בעינן ריבוי מקרא ללמד דהשני הוי הבעלים על הקרבן, ולכן בעי סמיכה שנית מדין בעלים,

* עיקר הדברים מפורסמים כבר ממרן הגרי"ז זיע"א, וחזרנו והדפסנו הדברים דלהלן, הן מפאת תוספת חידושים שיש בהם והן מצד שינוי הסגנון ממה שנדפס.